

СЕКЦІЯ 3. «ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ТА МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ»

УДК 339.5

Васильєва О.О.¹, Дем'янов М.В.²

¹ проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БТЕ-0314м НУ «Запорізька політехніка»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Сучасний розвиток міжнародної торгівлі та глобалізаційні процеси зумовлюють зростання обсягів товарів, що перетинають митні кордони держав. Пожвавлення зовнішньоекономічної діяльності породжує значні ризики у митному середовищі, що можуть призвести до порушення митних правил та вчинення незаконних дій. У зв'язку з цим процес управління митними ризиками є важливим у контексті запобігання митних порушень, а цифровізація митних процедур стає пріоритетним аспектом митної реформи.

Управління ризиками є основним базовим принципом сучасних методів митного контролю, що дозволяє оптимально використовувати ресурси митних органів, не знижуючи ефективності митного контролю, та звільнити більшість суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності від непотрібного бюрократичного контролю.

Відповідно до Митного кодексу України, під ризиком розуміється ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань митної справи. Митний ризик – це можливість настання подій або дій, які можуть спричинити перешкоди в досягненні цілей митних органів, включаючи можливість недотримання митного законодавства та можливість помилок митниці у сприянні міжнародній торгівлі.

Класифікація факторів ризику включає зовнішні та внутрішні чинники.

Зовнішні фактори: суб'єкти ЗЕД (повнота сплати митних платежів, достовірність відомостей у декларації, існування на ринку); характеристика товару (цінові показники, класифікація за УКТ ЗЕД, країна походження, митний режим); митне законодавство (нестабільність, неузгодженість з міжнародними конвенціями).

Внутрішні фактори: працівники митниці (рівень кваліфікації, недбалість, корупція); інформаційно-технічна підтримка (рівень забезпечення митної діагностики, надійність функціонування); технології митного контролю (порядок виконання митних формальностей, система управління ризиками).

Цифровізація митних процедур та автоматизований контроль за допомогою модулів автоматизованої системи управління ризиками (АСУР)

дозволяє на етапі подання митної декларації оцінити імовірні ризики та визначити необхідність додаткових митних процедур, що значно пришвидшує швидкість обробки вантажів. АСУР 2.0 дозволяє оцифрувати та оптимізувати аналіз порушень митних правил з використанням автоматизованих математичних підходів до оцінки ризиків, управління, обліку і моніторингу.

Впровадження електронного декларування при перевезенні міжнародних вантажів забезпечує: спрощення документообігу: (зменшення часу на формування, передачу та обробку документів); виключення необхідності ручного перенабирання даних із паперових документів; ухвалення ефективних управлінських рішень (можливість отримання інформації про хід виконання перевезень прямо з офісу; підвищення надійності, оперативності та ефективності роботи); людський фактор (підвищення достовірності інформації (унеможливлення повторного введення); зниження рівня корупції через мінімізацію зв'язку «людина-людина».

Наразі в митній сфері впроваджені такі цифрові рішення:

- оновлений веб-портал ДМС України з посиленням захистом інформації;
- карта об'єктів митної інфраструктури;
- Business Intelligence (BI) – інтерактивна аналітична система зі статистикою торгівлі;
- онлайн-калькулятор митної вартості;
- система онлайн-скарг для електронного спілкування.

Продовжується розвиток нейронної мережі для автоматизації процесу визначення та перевірки класифікаційного коду товару, що допомагає оптимізувати роботу митника та декларанта.

Воєнний стан формує як нові ризики, так і суттєво підвищує існуючі. Основні ризики включають:

1. Ризик контрабанди – несанкціоноване ввезення та вивезення товарів, особливо військового призначення, через хаос та зниження ефективності митного контролю.

2. Ризик зниження митних надходжень – запровадження значної кількості митних пільг та преференцій, зниження обсягів постачання товарів через зруйновану інфраструктуру.

3. Ризик недобросовісності працівників митниці – можливість зловживання наданими повноваженнями з метою власного збагачення або пришвидшення проходження заборонених товарів.

4. Ризик знищення товару – пошкодження або знищення товарів внаслідок ракетних атак, особливо для товарів у митному режимі складу.

5. Ризик пошкодження митної інфраструктури – знищення митних пунктів, складів, технічних засобів контролю, що може зупинити роботу митних органів.

Впровадження системи попереднього декларування товарів та обробки перевізних документів дозволяє суттєво скоротити час знаходження транзитного поїзда на прикордонній передавальній станції.

Впровадження безпаперових технологій при перевезенні міжнародних вантажів на залізничному транспорті сприятиме: прискоренню процесів інформаційного обміну, підвищенню надійності та оперативності роботи, ефективності роботи залізничного транспорту та підприємств.

Система електронного обміну даними повинна відповідати міжнародній транспортній інфраструктурі, базуватися на узгоджених технічних параметрах і задовольняти потреби сумісності технологій перевезень як критерій інтеграції національної транспортної системи в світову.

Управління ризиками у митній справі є критично важливим елементом забезпечення національної безпеки та сприяння зовнішній торгівлі. Ефективна система управління ризиками дозволяє оптимально використовувати ресурси митних органів та мінімізувати негативні наслідки порушень митного законодавства.

Цифровізація митних процедур є не просто технічним удосконаленням, а стратегічним напрямом розвитку митної справи, що дозволяє: прискорити митні процедури, знизити рівень корупції через мінімізацію людського фактору, підвищити якість надання митних послуг, покращити контроль та моніторинг ситуації.

В умовах воєнного стану управління митними ризиками набуває особливого значення. Необхідним є комплексний підхід, що включає як технічні рішення (цифровізація, автоматизація), так і організаційні заходи (створення резервних потужностей, страхування, посилення безпеки).

Впровадження АСУР, електронного декларування та інших цифрових інструментів дозволяє суттєво скоротити час проходження митних процедур, що є критично важливим для підтримки зовнішньоекономічної діяльності країни.

Застосування комплексного підходу до управління ризиками у митній справі на основі сучасних цифрових технологій дозволить мінімізувати негативні наслідки різноманітних загроз та забезпечити стабільність економіки і безпеку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Осіпчук Д.С. Управління ризиками у митній справі в умовах воєнного стану. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 2(108). С. 16-21. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2024-2\(108\)-16-21](https://doi.org/10.26642/jen-2024-2(108)-16-21)

2. Тищенко В.Ф., Кулик Ю.С. Митні ризики: сутність та управління. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-15>

3. Берестов І.В., Пестременко-Скрипка О.С., Шелехань Г.І., Берестова Т.Т. Цифровізація процесів митного контролю та митного оформлення вантажів на залізничному транспорті. *Центральноукраїнський науковий вісник. Технічні науки*. 2022. Вип. 5(36), ч.ІІ. С. 291-298. DOI: [https://doi.org/10.32515/2664-262X.2022.5\(36\).2.291-298](https://doi.org/10.32515/2664-262X.2022.5(36).2.291-298)